

חותם נעמי

הכשרה מורות ומורים למנהיגות חברתית-חינוכית

עורכבות: מיכל שני ושרה שדרמן

מלב אל לב

אי אפשר באמת לעשות אותה רק בדרך שלך
כי אתה כל הזמן מבירר מה הדרך תורן כדי,
אי אפשר לעשות אותה רק בדרך שלך
כי יש לך עוד הרבה דרכים אחרות שנתקלות בשלה,
אי אפשר לעשות אותה רק בדרך שלך
כי הדרך חייבת להיות משותפת,
דרך משותפת לא יכולה להיות רק שלך, או מה שאתה רוצה.
וגם אם זה קשה, ומעצבן, ולא מה שאתה מದמיין.
או תנסה את הדמיון, כי דרך משותפת היא היעד.
הו ראה היא דרך משותפת, ולא שום דבר אחר.
ואם רק את הדרך שלך אתה רואה, אז תסיט את המבט, ובליבו של הילד
תיפגש.
ליבנו מרכיב, לפעמים נוגע בך ולפעמים מרוחיק. אבל זה הכל בא מהלב.
גם אם רועש, צוחק, בוכה ומחבק, כועס, מספר, או רב עם חבר.
זה הכל בא מהלב.
גם אם לא עושה מה שביקשת, גם אם נראה שעושה לך דוקא.
זה הכל בא מהלב.
או תמציא את הלב שלך, ודרך תוכל לראות יותר טוב את שלו.

(אסף קפצון, חוות דעת מחזורי ט')

Hotam Naomi: Social-educational leadership training for teachers

Editors: Michal Shani and Sara Shadmi-Wortman

עורכות:

מיכל שני, מכללת לינסكي לחינוך
שרה שדמי-וורטמן, אורנים - המכללה האקדמית לחינוך

הוצאת הספרים של מכון מופ"ה:

עורך ראשי: דודו רוטמן

עורכות אקדמיות: שרה שמעוני, יהודית שטיימן

עורכת טקסט ולשון: עירית שטייניץ

עורכת טקסט ולשון אחראית: מירב כהן-דר

עורכת גרפית ומעצבת העטיפה: אורית לידמן

חברי הוועדה האקדמית של הוצאת הספרים:

פרימה אלבז-לובייש, אילנה אלקדר-להמן, חנוך בן-פז, יעל דר, יoram הרצוי,
נצח מושקוביץ-הדר, איל נווה, יעל פישר, שי פרוגל

ציור העטיפה: גילי קלין Gili's Art, "אל דרך חדשה"

מסת"ב: 978-965-530-212-7

© כל הזכויות לשירים שמורות לako"m

עשינו כמיטב יכולתנו לאתר את בעלי הזכויות של כל חומר ששולב
בספר מקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה או טעות.
אם יובאו אלה לדייעתנו, נפעל לתקן במהדורת הבאות.

© כל הזכויות שמורות למכון מופ"ה, תשפ"ב/2022
טל': 03-6901428 <http://www.mofet.macam.ac.il>

דף: שיאים בע"מ

תוכן העניינים

הקדמה.....	7
כיצד מורים מומחים להוראות תחומי דעת בקבוצת תלת-תחומית חינוכית-חברתית מיכל שני ושרה שדמיו-ורטמן	11
שער ראשון: הדעת	
הקשרת מורות ומורים מומחים להוראות תחומי דעת בקבוצת תלת-תחומית (ספרות, מקרא ולשון) סיון שריד	31
עיצוב זהות אישית ומksamעת באמצעות מחקר פעולה: נקודות מבט של מובילות הදעת ונקודות מבט של המורות והמורים החותמיסטים רוד רזניק ופנינת טל ...	48
יישום למידה קונסטרוקטיביסטי בקבוצת הדעת גאוגרפיה רות גולדהברג	69
התנסות בלמידה כהכרעה להוראה: קבוצת הדעת היסטוריה-אזורות חיים צבי אלבויים	88
שער שני: הבית	
תהליכי טיפוח תודעה ביקורתית בקרב מורות ומורי חותם: מפגש בין האיש לפוליטי אילנית פינטו דרור	109
הילכו שניים ייחדי בלתי אם נועדו: הקשרת חותם בראי הגות של פאולו פרירה וג'ידו קריישנמורטי זהר מליניאק	126
הפרשה והחותם: הצעת העשרה לקבוצת הבית באמצעות רשיומות לפרשת השבוע אלי יוסף	152
אייפה זה פוגש אותך? בין תאורה למעשה: תפיסת התפקיד של רצצת ההכרעה והליך בהקשרת חותם נעמי רעות אלגבסי	166
afilog: מבניה להתבססות - הרהורים ומחשבות בעקבות ולקראת מיכל שני ושרה שדמיו-ורטמן	183
על הכותבות והכותבים	189
193	Abstract

הקדמה

זכות גדולה נפלה בחלקנו - למשח חלום!

התבקשנו לעצב ולהוביל תוכניתה הכתשת מורים המכנסת בתוכה את עולמות החינוך, הרוח והערכים שבהם אנחנו מאמינו, מסלול המאפשר לצעירים ולצעירות חドורי להט, אמונה ורצון ליצור טוב עבור סביבתם ולמשח זאת בשדה החינוך וההוראה.

תוכניתה הכתשת חותם נעמי היא תוכנית ההכשרה של ארגון חותם, ארגון שם לו למטרה להוביל שינוי חברתי ולקדם שוויון הזרמוויות בחינוך בפריפריה החברתית והגאוגרפית באמצעות אקדמיות וקדמיים אידיאליים וב בעלי תחוות שליחות להיות מורים ומורים בפריפריה.

ספר זה הוא פרי רצוננו לחלק את החלום ואת הזרמוויות ולשתף בתוכנות שהבשילו במהלך בניית התוכנית והובלה, את כל מי שהinch נושא דרכו ודרכה לשינוי. נוסף על הרצון לשתף ולתרום, כך אנו מקוות, לפעה מיטיבה בתחום הכתשת המורים, מילא תהליך כתיבת הספר תפקיד גדול גם כלפי פנים - מעין עצירה לחסיבה ולהתבוננות תוך כדי תנועה.

הזמןו את אנשי הסגל שלנו להתבונן בעשייה שלהם כיחידים וכחלק ממערכת, לזהות את נקודות העיורון - פעולה המחייבת יציאה מאזור הנוחות - ולהתמודד עם הנטיה הטבעית שלנו לפעולות אוטומטיות המובילות לקיפאון ולהיעדר בחירה. קראנו לאנשי הסגל להתכנס לכתיבה שתאפשר התפתחות אישית ומקצועית.

ביקשנו ליצור תהליך שיבטיח במידה עצמית בנקודת הזמן שבמעבר משלב ההקמה לשלב המיסוד של תוכנית ההכשרה. הבנו שכך נוכל לשמר על יתרונותיה של התלהבות ראשונית וחסיבה יצירתיות וחדשנית של התחלת הדשה ולשלבם עם כוחו של המיסוד המזמן למדיה שיטית והעמיקה.

ספר זה משקף תובנות ומחשובות בעקבות ארבע שנים פעילות. תהליך כתיבתו ומרכיביו הם בייטוי לעקרונות ההכשרה שעלייהם עמלנו ועל פיהם פעלנו. הספר הינו יוצרה משותפת של כלל השותפים והשותפות: נשות ואנשי הסגל האקדמי, נציגת מארגן חותם ומנהלות ההכשרה. הוא כולל אוסף של תובנות, מחשובות, מחקר עצמי, תהליכי למידה ותהליכי חשיבה ופלקטיביים

תוך כדי פעה, המבוססים על כתיבה אתנוגרפית. כל פרק עומד בפני עצמו ומציג נקודת מבט ייחודית של הכותב או הכותבת על תוכנית ההכשרה, ויחד יוצרים הפרקים פסיפס מייצג של הנושא בתוכנית.

הספר פותח בפרק המתאר את התוכנית החדשה שعواצבה מנקודת מבטן של המנהלות האקדמיות. הוא עוסק בחזון, בתפיסה, ביסודות המאגרנים ובעקרונות הפעולה של התוכנית. לאחר הפרק הפותח הספר מחולק לשני שערים על פי שתי קבוצות ההשתיכות של נשות ואנשי הסגל הכותבים: קבוצת הדעת וקבוצת הבית. ההכשרה היא הקשר אינטגרטיבי, והחותמתיסטיות והחותמתיסטים (כך אנו מכנות את הלומדות והלומדים בתוכנית) לומדים בשתי קבוצות שמובילים אותן מוביילי ומובילות הדעת ומוביילי ומובילות הבית. בקבוצת הדעת לומדים את הוראת תחום הדעת, ומשתתפים בה כל החותמתיסטים והחותמתיסטיות מכל קצוטה הארץ המיועדים למדת תחום דעת מסוים. בקבוצת הבית לומדים את הנושאים הגנריים שאינם תלויי תחום דעת, ומשתתפים בה חותמתיסטים וחותמתיסטיות המלמדים בבית ספר באותו אזור גאוגרפי. ההכרעה לחלק את הפרקים לשני שערים באופן זהה נבעה מהרצון לייצג את מבנה ההכשרה - אופן ותוכן.

השער הראשון מכיל ארבעה פרקים שכתבו מוביילי ומובילות קבוצות הדעת, והם כוללים התייחסות לשבעה מתחומי הדעת הנלמדים בהכשרה. את הפרק הראשון כתבה מוביילת דעת ספרות, לשון ומקרה, והיא נוגעת בכתיבתה באתגר של הובלות קבוצת רבי-תחומית. את הפרק השני כתבו שתי מוביילות קבוצותasis היסודי, והוא עוסק בעיצוב זהות אישית ומקצועית באמצעות מחקר פעה מנוקדת מבט של הלומדות והמלמדות גם יחד. את הפרק השלישי כתבה מוביילת דעת גאוגרפיה בנושא הלמידה הקונסטרוקטיביסטי, שהיא עוגן מרכזי בתוכנית, בהקשר של הוראת הגאוגרפיה. הפרק המסיים את השער נכתב בידי מובייל דעת היסטוריה-אזורות, שבקבוצתו לומדים חותמתיסטים וחותמתיסטיות שלמדו את שני המקצועות. בפרק מוצג מhalt פדגוגי שבו המורה לומד עם תלמידיו ייחדיו.

השער השני מכיל ארבעה פרקים שכתבו מוביילי ומובילות קבוצות הבית. כל אחת ואחד מהם בחר את הפרספקטיבה שלו לכתייה לאור התבוננות על הובלתו את קבוצת הבית. בפרק הראשון מתוארים תהליכי טיפוח תודעה ביקורתית בקרב מורי ומורות חותם: מפגש בין האישי לפוליטי. בפרק השני נבחנת הקשרת חותם נעמי בראשי הגותם של פאולו פריריה וג'ידו קריישנמורטי. בפרק השלישי מתוארת התבוננות להרחבת הבסיס התאורטי והקשר של הדיון

החינוך באמצעות רישומיות לפרש השבוע שנשלחו לחברות וחברי קבוצת הבית בכל שבוע. הפרק המסכם את השער נכתב על ידי רכזת ליווי והכשרה של חותם שהובילה קבוצת בית עם מוביל הבית. בפרק מתואר תהליך גיבוש תפיסת התפקיד של רכזת ליווי והכשרה, תפקיד ייחודי לתוכנית.

הפרק המסכם, פרק רפלקטיבי במהותו, נכתב אף הוא על ידי מנהלות ההכשרה, והוא כולל תוכנות, הרהורים ומחשובות על ארבע שנים של הובלת התוכנית, עם הפנים לשנים הבאות.

אנחנו מבקשות להזכיר ספר זה למושל'ה (שם סמלי שהעניקה הגב' שלומית עמייחי, ישבת ראש תוכנית חותם, לכל התלמידות והתלמידים שעבורם יסדה את התוכנית), תלמיד בית ספר שאליו מכוננת תשומת הלב של כולנו, מתרך רצון לזמן לו חווית הצלחה וצמיחה ללא תלות ברקע שמננו בא. אנו תקווה כי המשע המתואר בספר זה יתרום ولو מעט לסייעו של מושל'ה להיות אזרח שותף מלא בחברה שהוא חי בה.

תודות

תודה ראשונה וגדולה לנשות ואנשי הסגל של תוכנית ההכשרה חותם נעמי, כותבות וכותבי הפרקים בספר, על התרומה של כל אחת ואחד מהם להבטה של ספר זה לאויר העולם. תודה על ההיענות לקריאה "לכתוב את ההכשרה" לאחר ארבע שנים של עשייה, על ההתגיות עם כל הלב והנפשו, על הלהט וחדשות הכתיבה, על הפתיחות ועל הנכונות לשתף בעשייה שלהם. היצירה המוגמרת היא יצירה משותפת של כולנו.

תודה לאסף קפוץן, חוותים ט' מהזור ט', על השיר שכותב ועל שאפשר לנו לשבץ אותו בפתח, "כי הדרך חיבת להיות משותפת", וזה מהות עשייתנו.

תודה והערכה רבה לד"ר שרה שמעוני, העורכת האקדמית מטעם הוצאת מכון מופ"ת, שלiyothה אותנו עקב הצד אוגוד במהלך הכתיבה, קראה, האירה והעירה על כל אחד מהפרקים ושותחה באופן אישי עם כל אחת ואחד מהכותבים והכותבות, ייעצה, תמכה והשיאה עצות מועילות וחכמות. לנו העורכות סייעה בראיה הרחבה של הספר משלב יידתו ועד שלב הוצאתו לאור.

תודה לקוראים-המבקרים על הערות מועילות ומקדמות שסייעו לדייק ולשפר את הכתיבה.

תודה רבה רבה לעורכת הלשון עירית שטייניץ על ערכית לשון מוקפדת, מדוקת ורגישה, על ההארות וההערות המ剀זועיות, על ההבנה העמוקה של

"روح הספר" ועל החיבור אליה בכל תיקון והערה בפרקיהם כולם. זו הייתה חוות מיוחדת ומלמדת לעובוד עימה. תודה למירב כהן זדר על הטיפול המסור בשלבים האחרונים של עריכת הספר ושל הוצאתו לאור. תודה והוקרה לאורית לידרמן, העורכת הראשית של הספר ומעצבת הכריכה.